

LUBELSKI
PARK
NAUKOWO
TECHNOLOGICZNY

LUBLIN SCIENCE
AND TECHNOLOGY
PARK S.A.

International research
and practice conference

CONTEMPORARY ISSUES
IN PHILOLOGICAL SCIENCES:
EXPERIENCE OF SCHOLARS
AND EDUCATIONALISTS
OF POLAND AND UKRAINE

Lublin, Republic of Poland
April 28-29, 2017

Інтерпретація образу людини-вовка в сучасній фантастичній літературі Романенко Л. В.	57
Специфіка сюжетобудови оповідань Пантелеймона Романова Співачук В. О.	61
Post-colonial trauma in Peter Carey's "Jack Maggs" Turakhina O. V.	64
Особливості художньо-естетичного мислення Івана Керницького та Василя Ткачука Федор Х. Я.	68
ROMANIC, GERMANIC AND OTHER LANGUAGES	
Застосування наративного методу в дослідженні сучасного поетичного дискурсу Акішніна М. О.	71
Emotional manifestation in American horror fiction (based upon the novel by S. King "The Shining") Yovk O. V.	74
Пунктуаційні особливості реалізації <i>nature silence</i> в англомовному художньому дискурсі Давиденко І. М.	77
Дериваційні мотиваційні процеси суфіксальних похідних прикметників німецької мови Зайченко О. В.	80
До проблеми лексикографічної кодифікації гендерно маркованої фразеології Капак Ю. М.	84
Методологія фреймового моделювання водогосподарського метадискурсу Ковалик Н. В.	88
Вимоги до терміна реабілітації Коваль Р. С.	91
Категорії оцінки, емотивності й експресивності в словотвірних процесах демінутивності та аугментативності Леєвко Х. С.	95
(Non-)usage of lesbian slang in popular English language lesbian Internet channels Mamatova V. V.	98
Особливості концептуалізації демінутивності: мікрополе «ЖИВА ІСТОТА» Міншнін Ю. Б.	100

Фразеологічна номінація з компонентом «їжа» як засіб представлення негативних моральних якостей людини у французькій мовній картині світу Павлюк О. О.	104
Структурно-семантичні параметри класифікації термінологічних англомовних одиниць сфери комп'ютерних технологій Перішко І. В.	108
Морфологічний статус okazionalnykh субстантиватів (на матеріалі різножанрових текстів давньогрецької літератури) Савчук Г. О.	112
Діахронічний аналіз лексико-семантичних запозичень у межах другої половини ХХ століття Семенець М. С.	116
Екстеріоризація поетичного мовчання на синтаксичному рівні Стрілько А. Л.	120
Виникнення поезії давніх германців Ходалковська Н. Г.	124
Трансформація бейсбольних ідіом у публіцистичне мовлення Цвистасва О. В.	128
Проблема художньої концептосистеми: здобутки, лакуни, перспективи Чистяк Д. О.	133
Spanglish in the world of globalisation Chumak N. A.	137
Комбінаторні властивості концептів німецької народної пісні Шапочка Н. В.	141
GENERAL LINGUISTICS	
Структурно-граматичні типи ономастичних фразеологізмів Арделян О. В.	146
Evaluation and semantic prosody in lexicalized concepts analysis Bielialeva A. V.	150
Зміст та межі поняття «гендер» у сучасних мовознавчих студіях Бондар О. Ю.	154
Текстологічне опрацювання рукописів (фонетичний рівень) Коваленко Б. О.	157
Текст як джерело вивчення процесів фразеотворення Коваленко Н. Д.	160

4. Merriam-Webster's Dictionary / Merriam-Webster [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.merriam-webster.com/dictionary/silence>.

ДЕРИВАЦІЙНІ МОТИВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СУФІКСАЛЬНИХ ПОХІДНИХ ПРИКМЕТНИКІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Зайченко О. В.

старший викладач кафедри германської філології

Інститут філології

Київського університету імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

Мова як явище, що підлягає постійним змінам, є системою об'єктивних мотивацій, в якій кожна лінгвістична одиниця мотивована мовною діяльністю, змістом та структурою внутрішньої форми морфеми, невід'ємного семантичного складника лексеми.

Мотивованість мовної одиниці як складової образу номінації та поряд з цим мотиваційні процеси підлягали інтересу у роботах О.І. Блінової, М.М. Гінатуліна, М.Д. Голева, П.Ю. Гриценка, М. Докуліла, Т.Л. Канделакі, Т.Р. Кияка, О.С. Кубрякової, О.О. Потебні, О.О. Селіванової, С.М. Толстой, І.С. Улуханова, та ряду інших науковців. Розглядалися ключові питання мотивації і її процесів: класифікація, детермінація, функціонування мотиваційних ознак, мотиваційні відношення, зв'язки із словотвором, внутрішньою формою, повнота та частковість мотивації, параметрична типологія.

Єдальною ланкою між формою та змістом знака є мотивованість, межі якої визначаються внутрішньою формою, яка є основою будь-якої лексеми і «виділяє певну ознаку позначуваного предмета і представляє цей предмет повністю в мові» [3, с.115]. Внутрішня форма слова вказує на зв'язок його похідності з зовнішньою формою, тобто словотвірними властивостями. Внутрішня форма лексичної одиниці як спільна семема мотивуючого і мотивованого слів є одним із лексичних складників у семантичному значенні [4, с. 16, 17].

Мотивованість похідного слова – це обумовленість його значення значенням іншого слова, від якого воно утворено, тобто мотивація направлена від похідного до твірного слова [1], яка має реальне значення у встановленні

семантичних відношень між новоутвореними лексичними одиницями, їх розвитку і функціонуванні.

Під мотивацією похідних прикметників доречно розуміти відображення в їх семантиці мотивів номінації, а саме сукупності факторів, які діють в даній номінативній ситуації, створюють певний вплив на дану номінацію і змушують суб'єкта до певної дії. Мотивом номінації якісних прикметників є якісна подібність, мотиваційна ознака атрибутивного загально категорійного характеру, яка вказує на якість.

Семантична мотивованість похідних прикметників з категоріальним значенням «якість» в сучасній німецькій мові виявляється у взаємодії словотвірних формантів і твірних основ. Словотвірна мотивація, як семантична і структурна обумовленість одного спільнокореневого слова іншим, базується на словотвірних відношеннях, тобто похідності (мотивованості). Словотвірно мотивовані слова постійно знаходяться в безпосередньому контакті, характерний тільки для словотвірних пар. Відношення похідності завжди двопланові, але спільно направлені – від твірного слова (мотивуючого) до похідного (мотивованого).

Словотвірні мотивації О.А.Земська [2] поділяє на:

- основні, при яких номінативне значення твірного слова повністю входить в семантику похідного (*Abscheu* огида → *abscheulich* огидний, мерзотний → *Abscheulichkeit* огидність, мерзота; *ernst* серйозно, суворо → *Ernst* серйозність, суворість → *ernsthaft* = *ernstlich* серйозний суворий);
- периферійні, при яких семантичний елемент, спільний для твірного і похідного, в семантичній структурі похідного є периферійним, поверхневим, необов'язковим. (*Feuer* вогонь, полум'я, маяк, пожежа, стрільба → *feurig* вогняний, палаючий, полум'яний, гарячий, пристрасний, палкий; *Glast* блиск, сяяння; лоск, глянець → *glastig* блискучий, сяючий; масний, видатний; *Angriff* напад; атака; наліт; посягання, нападки; корозія, роз'їдання; руйнування → *angriffig* енергійний, заповзятливий; спритний; агресивний; задиристий);
- прямі, при яких значення похідних мають прямі значення твірних (*Glück* щастя; благополуччя; удача → *glücklich* щасливий; благополучний; вдалий);
- переносні мотивації в свою чергу розділяються на реальні та асоціативні. Реальна переносна мотивація характерна для похідних, значення яких збігається з переносним значенням базового слова (*Adonis* Адоніс, красень чоловік, юнак-красень → *adonisch* божественно прекрасний (про юнака); прекрасний як Аполон). При асоціативній переносній мотивації значення твірного слова асоціюється з похідним (*Aal* вугор → *aalig* слизький як вугор; *steckerig* дерев'янистий → *Stecken* палка; посох; жердина *steckern* помішувати, ковиряти (палкою), бити палкою).

Значне місце в словотвірній мотивації прикметників посідають полімотивовані одиниці (мотивуються декількома твірними основами):

– *spitzig* гострий; шпильчастий; колючий; ущипливий, уїдливі ← *Spitz* вершина ← *spitz* гостро; тонко, уїдливо ← *Spitze* вістря; кінчик; шпиль; вершина (гори); верхівка; гостре слово; жало ← *spitzen* загострювати;

– *schweigsam* мовчазний, небалакучий ← *Schweigen* мовчання; тиша ← *schweigen* мовчати; замовчати; крити; заспокоювати ← *Schweiger* мовчун, небалакуча людина.

В словотворенні похідних прикметників спостерігається синонімія від спільних мотивуючих твірних баз:

<i>Schwätzer</i>	базіка,	←	<i>schwätzig</i>	→	<i>Schwätzen</i>	базікання,
пустомеля			<i>schwätzerisch</i>			пусті розмови
<i>Schwatz</i>	базікання,	←	<i>schwatzhaft</i>	→	<i>schwätzen</i>	<i>schwätzen</i>
беззмістовна розмова			балакучий			базікати, тріщати

Найбільш мотивованими словотвірними суфіксами серед якісних прикметників є *-bar*, *-haft*, *-ig*, *-isch*, *-lich*, *-sam*, твірними основами виступають іменники і дієслова, які відзначаються у словотвірному зв'язку з усіма перерахованими вище формантами. Мотивуючі основи прикметників простежуються у похідних прикметників із суфіксами *-bar*, *-haft*, *-ig*, *-lich*, *-sam*, прислівників – лише з суфіксом *-ig*. Мотивацію суфікса *-en* виявлено тільки у кореляції з основами іменників.

Аналіз фактичного матеріалу дозволяє виділити мотивації якісних прикметників з точки зору формальної, тобто словотвірної мотивованості, а саме за внутрішньою формою похідного, її морфологічний та семантичний аспекти.

Розглянемо мотивованість суфікса *-ig*, який мотивується такими основами:

• іменників, які мають значення схожості з чимось, подібності (*affig* схожий на мавпу; тихатий, вважаючий про себе ← *Affe* мавпа, дурень);

• іменників, в яких наявна ознака характеристики властивостей, розумових здібностей, стану людини (*ängstig* боязливий; боязкий, нерішучий; педантичний ← *Angst* страх, боязнь; туга; тривога);

• іменників, які характеризують зовнішні ознаки людини (*bärtig* бородатий, вусатий; косматий ← *Bart* борода; вуса);

• іменників, які позначають частини тіла людини (*beinig* костистий, який має крупні кістки; кістлявий (про м'ясо); твердий як кістка ← *Bein* нога);

• іменників, які мають значення наділеності тим, що позначено похідною основою (*aschig* золотистий; сірий як зола, попелястий; запорошений ← *Asche* попіл, зола; прах; гроші);

• іменників, які несуть значення фізичних властивостей предметів та явищ (*blitzig* іскристий; шипучий; запальний, гарячий ← *Blitz* блискавка; спалах (під час пострілу, приладу); пробісковий вогонь (маяка); спалах (гніву); пробіск (розуму); просвітлення (розуму); світоч (генія);

• іменників з часовим значенням (*hirtig* точний (про час), пунктуальний ← *Hirte* час);

• прикметників, що характеризують фізичні властивості предметів та явищ (*buttig* маленький, крихітний ← *butt* який не має форми; сплющений; неотесаний, незграбний);

• дієслів з наявними ознаками, властивостями, якостями (*duselig* сонливий; мрійливий; напідпитку ← *duseln* дримати; мріяти);

• прислівників із значенням часової характеристики (*baldig* скорий (про час) ← *bald* скоро; швидко);

• прислівників, які мають значення просторової характеристики (*geräumig* просторий, місткий ← *geraum* тривалий).

Таким чином, дериваційна мотивація актуалізована лексико-мотиваційними відношеннями, є одним із основних атрибутів цілісного дослідження суфіксальних похідних прикметників з точки зору семантики і концептуалізації. Узагальнене лексико-граматичне значення словотвірної форми форманта в кожному конкретному випадку разом із значенням твірної основи створює семантичну мотивованість похідного слова, яка в більшій чи в меншій мірі пояснює його значення [5]. Подальше дослідження надасть можливість зрозуміти систему семантико-поняттєвих зв'язків між мотивувальним і мотивованим значеннями.

Література:

1. Голев Н.Д. Функции мотивизации и народная этимология // Голев Н.Д. Труды по лингвистике // <http://lingvo.asu.ru/golev/articles/z59.html>
2. Земская Е.А. Современный русский язык. Словообразование. – М.: Просвещение, 1973. 304с.
3. Олійник І.В. До проблеми мотивованості терміна (на матеріалі англо-французьких відповідностей термінології телекомунікації) // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. – Вип. 6. – К.: КНЛУ, 2002. – С. 115-118.
4. Русанівський В.М. Структура лексичної і граматичної семантики. – Київ., Наукова думка, 1988. – 207 с.
5. Словарь словообразовательных элементов немецкого языка / А.Н. Зуев, И.Д. Молчанова, Р.З. Мурасов и др.; Под рук. М.Д. Степановой. – М.: Рус. яз., 1979. – 536 с.